

Kas gladiooliõied võivad värvi muuta?

Mul oli aias mitu aastat punase- ja valgeõielisi gladioole. Nüüd ei ole enam näha ei valgeid, ei punaseid õisi, hoopis roosad õied on neil. Kuidas või mispärast gladioliõied värvi muudavad?

Vastab

KADRIN LINNA

Selle peaaegu igal aastal korduvale küsimusele on vastanud Andi Normet, praktilise käsiraamatu “Gladiolid aeda” autor. Tema on seda kahtlast ilmingut selgitanud õige lihtsalt kartulite näite varal.

Kui panete maha punasekoorelise mugula, kasvab sellest ainult samasuguseid punasekoorelisi mugulaid, nagu kartuleid üles võttes võite näha. Ja kollane või valge seemnekartul annab ikka kollaseid või valgeid mugulaid.

Nii kartulite, gladiolide või muude sibullilled ja teiste vegetatiivselt paljundatavate kultuuride puhul ei toimu mingit “risttolmlemist” ja seetõttu ei saa ka õied värvi muuta.

Värvitoon võib olla küll kas heledam ja pleekinud moega või erkam – see sõltub kasvutingimustest, ilmastikust või kahjustajatest – kuid seejuures säilib alati sordile omane põhitoon.

Mõnikord võib juhtuda, et mitmeaastase kasvatamise järel üks või teine sort kaob. Näiteks valgeõielise sordi puudumisel arvatak-

se, et need on muutunud roosa- või punaseõieliseks gladiooliks.

Tegelikult on niisuguse olukorra tekkeks mitu põhjust. Kui kodus majapidamises kasvanud sordid hoitakse pärast koristust üheskoos, kaob kontroll ühe või teise sordi säilimise üle. Kõigist mugulsibul- ja sibullilledest esineb enim haigusi ja kahjureid gladiolidel. Ka ei ole sordid ühesuguse haiguskindluse ja paljunemisvõimega.

Hoidlas säilitamise ajal ja enne mahapanekut eemaldatakse tavaliselt kahjustatud mugulsibulad. Nii võib juhtuda, et ühe sordi terveid mugulsibulaid enam mahapanekuks ei jäägi. Jõudsalt paljuneva elujõulise sordi korral aga jääb pärast sorteerimist suurem kogus istutuskõlblikku materjali alles. Öitsemise ajal tükib siis ka nende rohkuse tõttu värvus esile.

Peale selle võib maha pandud mugulsibul hävida kasvuajal muldas mõne haiguse, kahjuri või harimiselt tehtud mehaanilise vigastuse tõttu.

Gladioolikasvatases võib esineda ka teistsugune üllatusmoment. Paljundusmaterjalist kasvab niisuguse õievärvusega sort, mida eelmisel aastal aias polnudki. Niisugune asi juhtub siis, kui tipikute hulka on varasemalt sattunud gladiolisort, mille öitsemisealiseks kasvatamine võttis mitu aastat.

Igasuguste segaste olukordade vältimiseks on vaja koostada istutuse eel sortide paigutuse plaan.

Seda võib teha ka mugulsibulate ja tipikute mahapaneku ajal. Sügisel üles võttes tuleb panna kõik sordid eraldi ja lisada nimesildid juurde. Sorte peaks hoidma lahus kogu säilitusaja ja hoolega jälgima, et sorteerimisel sildid paika jääksid.

Koristamist on tarvis alustada varem öitsenud sortidest, eriti 2–3aastastest suurte mugulsibulatega taimedest. Seejärel võtta üles noortest juveniilsetest mugulsibulatest kasvanud taimed ning lõpuks hilised sordid ja tipikutest arenenud taimed.

Suurematel vanematel taimedel surevad kiiremini nii esimese kui ka teise järgu juured. See aga loob väga hea juurdepääsu fusarioosile. Jahe ilm soosib samuti parasiitseente arengut. Nii pole vaja viivitada ülesvõetuga ega jääda ootama aega, mil lehed ja varred kolletuvad. Pealegi eralduvad tipikut kergesti täiskasvanud mugulsibulalt. Hilise koristuse puhul võib neist suur hulk mulda jääda ning keerulisem on ka sorte lahus hoida.

Lisaks tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et mugulsibula värvuse järgi ei saa öite värvi oletada. Enamikul lilla ja punakaslilla õievärvusega sortidel on kreemikad või oranžid mugulsibulad. Tumedaõielistel sortidel on mugulsibulad tumedamad kirsipunased või oranžid.

Paljudele kollastele sortidele on iseloomulik mugulsibula helelilla kand.